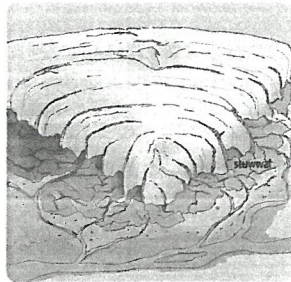

Les 1 Ijstijden

Tijdens de een-na-laatste **ijstijd** schoof er een dikke laag ijs, een **ijskap**, vanuit de Noordpool naar het zuiden. Als een bulldozer duwde de ijskap stenen en zand voor zich uit.

Halverwege Nederland stopte de ijskap met schuiven. Toen het ijs smolt, bleven het zand en de stenen achter. Ze vormden heuvels, de **stuwwallen**. Ook bleven er **zwerfkeien** liggen. Tijdens de laatste ijstijd was Nederland een koude vlakte waar het hard waaide. Zand uit de Noordzee waaide over Nederland en is nu de ondergrond van hoog Nederland. Deze ondergrond heet **dekzand**.

de ijstijd

Een lange, heel koude periode.

de ijskap

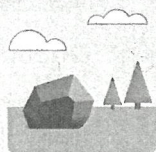
Een dikke laag ijs.

de stuwwal

Een heuvel die ontstaan is uit zand en stenen die een ijskap voor zich uit geduwd heeft.

de zwerfkei

Een grote steen die door een ijskap verplaatst is.

het dekzand

Zand van de bodem van de Noordzee, dat tijdens de laatste ijstijd over Nederland werd geblazen. Het is de ondergrond van hoog Nederland.

Les 2 Natte grond

Na de laatste ijstijd steeg de zeespiegel weer.

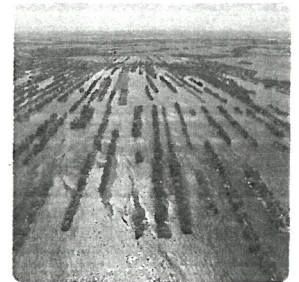
Daardoor overstroomde laag Nederland vaak.

Zeeklei bleef achter als het zeewater weer wegstroomde. Die klei is

nu op veel plekken de ondergrond van laag Nederland. Planten groeien er goed op, daarom is er in gebieden met zeeklei veel landbouw.

Soms stroomde het water niet weg, maar bleef het staan op ondiepe plekken. In die meertjes groeiden planten die ook weer afstierven.

Zo ontstonden **moerassen**. Sommige moerassen groeiden zo ver dicht, dat je erop kon lopen. Dat werd **veen**. Veen werd vroeger afgegraven. Daardoor ontstonden er **veenplassen**. Blokken veen werden gedroogd en gebruikt als brandstof: **turf**.

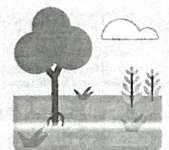

de zeeklei

Klei die op overstroomd land blijft liggen als de zee weer wegstroomt.

het moeras

Een dichtgegroeide waterplas.

het veen

Zachte grond die bestaat uit plantenresten. Je kunt erop lopen.

de veenplas

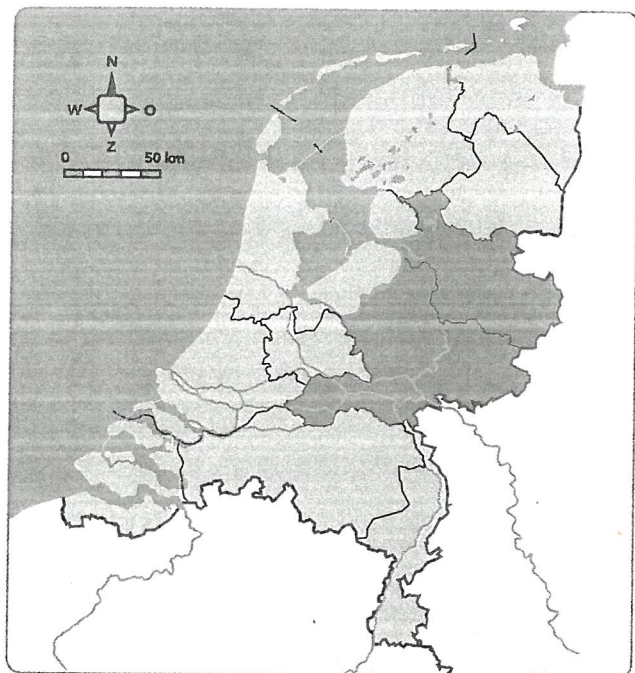
Een waterplas die is ontstaan door het afgraven van veengebied voor turf.

de turf

Opgedroogd veen dat als brandstof kan worden gebruikt.

Les 3 Gelderland en Overijssel

Je kent de topografie van Gelderland en Overijssel. Op de volgende bladzijdes vind je een kaart met de topografie. Je moet alle topo:

- kunnen schrijven zonder fouten. Vergeet de hoofdletter niet.
- kunnen aanwijzen.
- kunnen herkennen.

Een + betekent dat je deze topo alleen hoeft te leren als je leerkracht het zegt.

Zo leer je voor de toets

- Bekijk de samenvatting.
- Leer de teksten en de dik gedrukte woorden.
- Vraag iemand om je te overhoren.

De toets is op

stuwwal

Maak een keuze

Soms moet je iets kiezen, maar je weet niet hoe je dat moet doen. In dit thema heb je informatie bekeken en geoefend met het maken van een keuze.

Les 1

Je kunt bepalen of informatie een feit of een mening is. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

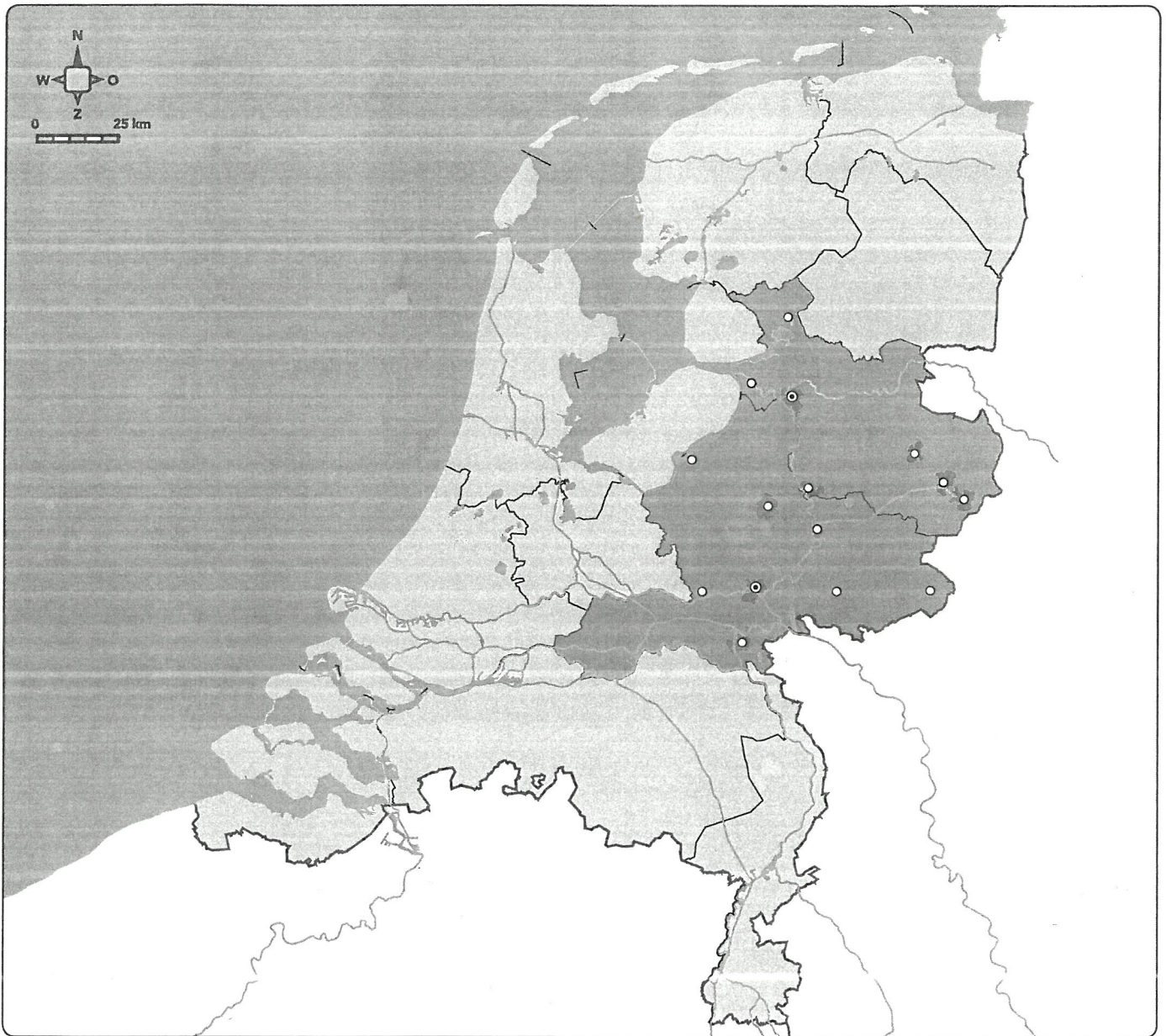
Les 2

Je kunt verschil maken tussen betrouwbare en minder betrouwbare informatie. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

Les 3

Je kunt aangeven welke informatie jij belangrijk vindt. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

Gelderland en Overijssel

Gelderland

- + Achterhoek
- Apeldoorn
- Arnhem
- + Betuwe
- Doetinchem
- + Harderwijk
- Nijmegen
- Veluwe
- Wageningen
- + Winterswijk
- Zutphen

Overijssel

- Almelo
- Deventer
- Enschede
- + Giethoorn
- Hengelo
- Kampen
- Twente
- Zwolle

Zo leer je de topografie voor de toets

- Leer de spelling van de topo, bijvoorbeeld door deze over te schrijven van de kaart.
- Dek de rechter kaart af en oefen tot je alle topo uit de lijst kunt aanwijzen op de linker kaart.
- Dek nu ook de lijst af en oefen totdat je alle topo kunt benoemen.

